

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 6 Issue 1, p. 1047-1063, January 2013

ESTETİK YETKİNLİK AÇISINDAN HZ. PEYGAMBER'İN ŞEMALİ

COMPETENCY AESTHETIC AND SLIGHT OF THE PROPHETS

Yrd. Doç. Dr. Osman MUTLUEL

*Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, İslam Felsefesi
Ana Bilim Dalı*

Yrd. Doç. Dr. Şaban ÇİFTÇİ

*Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
Bölümü*

Abstract

The concept of competence, next to the main branches, sub-Branching out is extremely important today, emerges as an important concept. Competence of different meanings according to each discipline, often in philosophy, in particular in terms of Islamic philosophy has become an extremely important concept. Especially what is human competence and competent people is extremely important which features should have won. In this respect, this study, the first human who is proficient in the philosophy of Islam? And these people have taken up what properties? The answer to the questions were put forward. At the same time, Focused on the relationship between the Prophet with competent

human Also, the perfection criteria for the Prophet's behaviors has been extracted.

Accordingly; in addition to the physical characteristics of the Prophet, as like criteria that should be taken as an example of moral perfection; his sitting, eating, speech, modesty, joking, clothing, laughing, understanding of cleaning, contentment, to have full of trust with one he gave him a responsibility, devotion to the right and justice, forgiveness and compassion, to have a vision, risk-taking and determination are taken as an example of perfection for the people who believed in him.

According to the Islamic philosophers, competent person, as well as being capable of thinking, must gather the moral virtues in himself. In addition, the more these features are found in a person, the more the degree of competence increases. So, the less they are found the less his perfection degree decreases.

Keywords: competence, competent human, Islamic philosophy, Farabi, Avicenna, Tusi

Öz

Yetkinlik kavramı, ana biraşlar yanında, alt biraşlaşmanın son derece önemli olduğu günümüzde, önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Her biraşa göre farklı anlamlar yüklenen yetkinlik, genelde felsefe, özelde İslam felsefesi açısından da önemli bir kavram haline gelmiştir. Özellikle insanın yetkinliğinin ne olduğu ve yetkin insanın hangi özellikleri kazanmış olması gerektiği son derece önemlidir. Bu açıdan bu çalışmada, öncelikle İslam felsefesinde yetkin insan kimdir? Ve bu insanın hangi özellikleri kazanmış olmalıdır? Sorularının cevabı ortaya konmaya çalışıldı. Aynı zamanda, yetkin insan ile Hz. Peygamber ilişkisi üzerinde duruldu.

Ayrıca Hz. Peygamber'in davranışları için yetkinlik kriterleri çıkarıldı. Buna göre, Hz. Peygamberin fiziki özelliklerinin yanı sıra, ahlaki yetkinliği açısından örnek alınması gereken kriterler olarak; oturuşu, yemek yemesi, konuşma şekli, mütevazılığı, şakalaşması, giyim şekli, gülmesi, temizlik anlayışı, kanaatkarlığı, sorumluluk verdiği kişiye tam güvenmesi, hak ve adalete bağlılığı, affedici olması ve merhameti, vizyon sahibi olması, risk alması ve kararlı davranması açısından yetkinlikleri, kendisine inanan insanlar için birer yetkinlik örneği olarak ele alınmıştır.

İslam filozofları açısından yetkin insan, düşünme özelliğine sahip olması yanında, ahlaki erdemleri kendinde toplamış olası gerekir. Ayrıca bu özellikler bir insanda ne kadar çok bulunursa, yetkinlik o derece artarken, ne kadar azalır o derece de yetkinliğini kaybeder.

Anahtar Kelimeler: Yetkinlik, Yetkin İnsan, İslam Felsefesi, Farabi, İbn Sina, Tusi

1. GİRİŞ

Yetkinlik, bir varlığın ide'sine, cins kavramına olan uygunluğu olarak anlaşılır. Ancak estetik yetkinlik olarak bakıldığında, varlığın sadece kendi cinsine uygunluğu yetmemekte, aynı zamanda o varlığın, tüm özelliklerini de kendinde toplaması gerekmektedir. Kendi özelliklerinden farklılaşmanın her biri, çirkinlik olarak yansır. Örneğin genel anlamda insan cinsine uygun fiziki yapıda olan bir kimse için "*insan olarak yetkin*" tanımlaması yapılır. Ancak estetik yetkinlik anlamında o kişinin, insanda bulunması gereken tüm ideal ve iyi olarak vasıflanan özellikleri kendinde bulundurması istenir. Bu özelliklerin eksik ve güzellik kriterlerinden yoksun olması, estetik yetkinlikten uzaklaşmış ve çirkinlik olarak kendini göstermiş olur. (Tunalı,1996; 204)

Bir varlığın yetkinliğini ele alırken, o varlığın her bakımdan yetkinliğini incelemek gerekir. Örneğin insan için yetkinlik söz konusu olduğunda, onun diğer canlılardan farklı olarak, sadece fiziki yetkinliğini değil, aynı zamanda akli yetkinliğinden de öncelikle söz etmek gerekir. Bu bağlamda Farabi'ye göre, her insanda potansiyel olarak bulunan akıl, yetkinlik açısından en alt derecede bulunan akıl çeşididir. İnsan bu akıl yoluyla eşyanın renk ve şekillerini soyutlayarak kavram haline getirebilir. Farabi'nin ikinci aşama olarak kabul ettiği akıl çeşidi, *meleke halindeki akıl (akl bi'l-meleke)*dir. Bu akıl çeşidi insanda güç halinde bulunan aklın aktif duruma geçmesidir. Bu aşamada akıl soyutlama yaparak, maddeden tam bağımsız bilgilere ulaşır. Bu sayede hem kendini hem de külli bilgileri bilir. Bu tıpkı balmumundan mühür yapmak gibidir. Artık bal mumu, mum olmaktan çıkmış ve mühür haline dönüşmüştür. Farabi'nin kazanılmış akıl olarak isimlendirdiği "*müktesep akıl*", aklın duyu algıları ile ilişkisinin ortadan kalktığı bir akıl türüdür. Aynı zamanda insanın ulaşabileceği en yüksek akli yetkinliktir. Bu akla sahip olan insan sezgi ve ilhama açıktır. Bu sayede faal akılla ilişki kurma ve yine bu akıl sayesinde teorik düzeyde düşünme ve akıl yürütme imkânına sahip olur. (Kaya,1995 ;152)

İnsanın akli yetkinliği, onun aynı zamanda teorik yetkinliğini oluşturur. (Türkeri, 2007;75) Bir başka deyişle insanın akli yetkinliği, onun düşünce yetkinliğini oluşturur. Bu yetkinlik türünde insanın, faal akla doğru aşama kaydetmesi ile doğru orantılı olarak değişiklik gösterir. Yani insanın düşünce gücü arttığı oranda akli yetkinliği de artmış; düşünce yetkinliği azaldığı oranda da akli yetkinliği azalmış olur.

İnsan açısından başka bir yetkinlik türü, pratik yetkinlik alanıdır. Bu alan daha çok, ahlakın uygulama alanı içinde kalmaktadır. İnsanın asıl yetkinleşmesi, bilginin elde edilmesi olan teorik yetkinlik alanı yanında, pratik yetkinlik alanı içinde elde edeceği erdemler sayesinde olacaktır. (Türkeri, 2007;79)

İnsanın hem teorik ve hem de pratik yetkinlik ile elde edeceği erdemler, onun estetik yetkinliğini oluşturur. Ancak insan dışında diğer varlıklar açısından estetik yetkinliği düşündüğümüzde ise, her tür ve cinsin estetik yetkinliğinin birbirinden farklı olması gerekir. Örneğin "at"ın "tip"e, "cins"e uygunluğu kendi türü içinde ele alınmalı ve yetkinliği diğer "at"lar ile kıyaslanmalıdır. "At" ile "balığı" kıyaslamak estetik yetkinlik açısından mümkün değildir. (Tunalı, 1996; 205)

2. İslam Filozoflarında Yetkinlik

Farabi açısından insanın yetkinliği, manevi açıdan en yüksek etkinlik olan vahiy almakla gerçekleşir. Ona göre en yüksek derecedeki insan, faal akıldan vahiy alabilme kabiliyetine ulaşmış insandır.(Aydınlı,2008;122) Bunun neticesi olarak Farabi, toplum görüşü içinde, devleti idare edecek insanın aslında vahiy alan bir kişi, başka bir deyişle bir peygamber olması gerektiğini ifade eder. Ancak böyle bir insanın bulunmasının mümkün olmadığını bildiği için, devleti yönetecek kişinin yetkinliğe ulaşmış üstün bir insan olması gerektiğini ifade eder. Eğer bir kişide üstün insanın özellikleri bulunmazsa, o zaman her bir özelliğe yetkinliğe ulaşmış insanlar topluluğu tarafından yönetilmesi istenir. Farabiye göre yetkin devlet başkanının yetkinlik özellikleri şunlardır: Vücudunun tam ve her uzvunun kıvamında olması, kendisine söylenen şeyi iyi kavrayıp anlaması, kuvvetli bir hafızaya sahip olması, uyanık ve zeki olması, güzel konuşabilmesi, öğrenmeyi ve öğretmeyi sevmesi, yeme, içme ve kadınlara düşkün olmaması, doğruyu ve doğruları sevmesi, yalanı ve yalancıları sevmemesi, ulu olması ve ululuğu sevmesi, adaleti ve adalet ehlini sevmesi, istibdattan, zalimlikten ve zulümden nefret etmesi, mutedil bir mizaca sahip olması, büyük bir azim ve irade sahibi olmasıdır. (Farabi, 1990; 87-88)

Nasiruddin Tusi de yetkinliği "...her bir şeyin yetkinliği, kendisinin özelliğinin ondan tam olarak çıkmasındadır"(Tusi,2007; 45) şeklinde tanımlar ve insanın kendinden tam olarak çıkması gereken ana özelliğın "düşünme" özelliğı olduğunu ifade eder. (Tusi,2007; 46) Ayrıca insanda bulunan düşünme özelliğinin her insanda farklı olduğunu ifade ederek, bu konudaki yetkinliğın en çok düşünce gücüne sahip olan kişide olduğunu belirtir. Bu yetkinliğın özellikle erdemli devletin başkanı olan kişide, en üst düzeyde olması gerektiğini ifade ederek onda bulunması gereken dört özellikten söz eder ki, yukarıda Farabi'nin zikrettiğı on iki şartı, dört başlık altında toplamaya çalışır. Bu dört şart; gayelerin gayesi olan 'hikmet', gaye'ye götüren tam 'akletme', başkalarını yetkinleştirme şartlarından olan 'iyi ikna ve hayal ettirme', savunma ve savma gücü olan 'savaşma gücü'dür. (Tusi,2007; 275)

Diğeri taraftan İbn Sina'ya göre; sonradan var olan her varlık, kendini var eden varlıktan, yetkinlik olarak aşağı derecededir. Başka bir ifade ile varlıklar, yetkinlik açısından kendilerini var eden varlığın altındadırlar. Ancak yine de var eden varlık dışında, diğeri varlıklar arasında fazilet ve yetkinlik açısından sıralamalar yapmak mümkündür. Bunlar;

1. İlk varlıktan sonra akıllar olarak isimlendirilen ruhani meleklerin mertebeleridir.

2. Kendi içinde derecelere sahip olan göksel cisimler.

3. Oluş ve bozuluşa tabi olan maddedir ki, en alt dereceden yukarıya doğru sıralama yapıldığında, şekil almamış madde, bitkiler, hayvanlar ve en üst kademedeki insandır. Dolayısıyla İbn Sina'ya göre, maddi âlemde bulunan varlıkların en değerlisi insandır.(İbn Sina, 2005; 180-181)

Ancak İbn Sina'ya göre insanların hepsi, aynı derecede yetkinlik sahibi değildir. İnsanların en üstünü, '*nefsini bilfiil akıl olarak yetkinleştirmiş ve ameli erdemler olan ahlakları elde etmiş kimsedir.*' Bu insanların en üstünü ise, peygamberlik mertebesine istidatlı kimsedir ki kendi nefsinde, Tanrı'nın kelamını işitmesi, meleklerini görebilmesi, vahiy alabilmesidir. (İbn Sina,2005; 181) Bu maddi yetkinliğin son bulunduğu ve en üst dereceye ulaştığı insan Peygamber (nebi)dir. İbn Sina'ya göre en yetkin insanın nebi olmasının sebebi, onun meleki akıl (Cebrail) ile direk ilişki kurabilmesinde yatar. Dolayısıyla peygamber, bu yetkinliği sayesinde, kendinden alt derecedeki varlıkların reisi ve başkanıdır. Konu peygamberlerin kendi aralarındaki yetkinliği açısından bakıldığında, Hz. Peygamberin diğer peygamberlere üstünlüğünü tartışmaya gerek olmadığını belirtir.(İbn Sina, 2004; 37-38)

3. Hz. Peygamber'in Yetkinliği

İslam felsefesi açısından ele alındığında peygamberlerde bulunan yetkinliği iki başlık altında toplamak mümkündür. Bu başlıklardan biri, *fiziksel yetkinlik*, diğeri ise, *manevi veya ameli yetkinlik*dir. Peygamber olarak seçilen kişinin, diğer insanlardan fiziki güzellik olarak üstün olması yanında, ahlak ve davranış açısından da diğer insanlardan üstün olması kaçınılmazdır. Çünkü peygamberlik görevini alan kişi, diğer insanlara Allah'ın vahyini bildirecek, insanların inanç ve ibadetlerini yerine getirmelerini sağlaması gerekecektir. Aynı zamanda bu özellik peygamber olma şartları arasındadır. Başka bir ifade ile peygamberlerin hem fiziki yetkinlik ve hem de ahlaki yetkinlik açısından, en üst düzeyde olması şarttır. Aksi takdirde, düşmanları tarafından aşağılanacağı için, karşı propaganda etkisinde kalan insanlara karşı, görevini yapamaz bir konumda olacaktır. Ancak hiçbir peygamber bu durumda olmamıştır. Bundan dolayı peygamberlerde iki ana yetkinlik vardır. Bunlar; fiziksel yetkinlik ve ahlaki (davranış) yetkinlikdir. Bu iki ana yetkinlikten "fiziksel yetkinlik" özellikle peygamberi şekil bakımından tanıma imkânı verirken, "davranış yetkinliği" de, aynı zamanda estetik yetkinlik olarak, Müslümanların örnek alması açısından ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda Hz. Peygamberin ele alınması gereken yetkinlikleri; Lider olarak yetkinliği, insanları motive etme açısından yetkinliği, inisiyatif alma açısından yetkinliği, muhatabını etkileme açısından yetkinliği, verdiği kararların

arkasında durma açısından yetkinliği, sosyal açıdan yetkinliği, vizyon sahibi olma açısından yetkinliği, güvenilir olma açısından yetkinliği, özgüven açısından yetkinliği, kendini kontrol etme açısından yetkinliği, sözlerinin açık ve anlaşılır olması açısından yetkinliği, ideal ve hayal gücü açısından yetkinliği, kişisel aktiviteleri açısından yetkinliği, görev verdiği insanlara güven duyma açısından yetkinliği, zaman kullanımı açısından yetkinliği, empati kurabilme açısından yetkinliği, muhatabını dinleme açısından yetkinliği, problem çözme açısından yetkinliği, yanında bulunan insanların gelişimi açısından yetkinliği, risk alma açısından yetkinliği, aldığı görevi hakkıyla yerine getirme açısından yetkinliği gibi günümüz (Çetinkaya, 2009; 219-239) yetkinlik araştırmaları yapılırken önemli görülen özellikler açısından incelemek mümkündür. Bu özellikleri artırmak elbette mümkündür. Ancak Hz. Peygamberin asıl yetkinliği, peygamber olmasında yatmaktadır. Diğer yetkinlikler, onun, insanlara örnek olması açısından önemlidir. Ona tabi olan ve onun gibi yaşamak isteyen insanların, yaşamları süresince hangi yetkinlikleri kazanmaları gerektiği açısından bilgi akışı sağlaması olarak görmek gerekmektedir

3. 1. Fiziki Yetkinlik.

İnsanlar karşı karşıya geldiklerinde veya ilk tanıştıklarında dikkat edilen özelliklerin başında fiziki görünüm gelmektedir. Bu açıdan peygamberlerin fiziki açıdan son derece yetkin olmaları gerekmektedir. Bir başka deyişle peygamberlerin, tebliğ yapacakları ve mesajlarını ulaştıracakları insanları etkileyecek kadar fiziki yetkinlik ve güzellikte olmaları kaçınılmaz bir özelliktir. Hz. Peygamberin fiziki yetkinliği konusunda, eşlerinin ve kendi arkadaşları olan sahabenin naklettiği hadislerden bilgi almaktayız. Çünkü fiziki açıdan peygambere ait herhangi bir resim bulunmamaktadır. Bundan dolayı hadis kaynakları ve şemail kitaplarında anlatılan şekliyle incelemek mümkündür.

Şemail kitapları, Hz. Peygamberin anlatarak resmini çizen kitaplardır. Onun fiziksel özelliklerinin neler olduğunu, ahlaki özelliklerinin neler olduğunu, olaylara karşı ne gibi tepkiler verdiğini, sevdiği ve sevmediği şeylerin neler olduğunu aktaran rivayetlerin bir araya getirilmesi ile oluşan şemail kitapları, adeta anlatarak Hz. Peygamberin resmini çizmektedirler

Hadis kaynakları ve şemail kitaplarının naklettiğine göre, Hz. Peygamber'in fiziki özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Hz. Peygamber sevimli yüzlü, orta yapılı idi. (Müslim,1981; II/1820) Tıknaz değildi, yüzü yuvarlak, avuçları ve ayakları dolgundu. (Tirmizi,1981; V/599) Çok uzun veya kısa olmayıp orta boylu, dalgalı siyah saçlı idi. Vefat ettiği zaman başında ve sakalında ancak yirmiye yakın beyaz kıl vardı. Ten rengi kireç gibi duru beyaz olmadığı gibi, kara yağız da değildi. Kırmızı rengi iyice emmiş beyazdı. (Buhari, 1981; IV/164-165)

Hz. Peygamber'in omuzlarının arası genişti. Siyah gür saçları iki kulağı ile omuzu arasına inerdi. Önceleri saçlarını alnuna sarkıtırken, sonraları ikiye ayırmaya başlamıştır. (Müslim; 1981; II/1817-1819) O, yumuşak tenli, parlak beyaz renkli idi. Ten rengi, ne çok beyaz ve ne de tam esmerdi. Beyaz ile esmer arasında, beyazın kırmızı ile karışımı olan, nurani bir ten rengine sahipti. Elleri-avuçları- ipek yumuşaklığında idi. Hoş ve güzel kokulu idi. (Buhari, 1981; IV/164,167 Şişman değildi. Yanakları uzuncaydı. Gözleri siyah ve kirpikleri uzundu. Yürüdüğünde yokuştan iner gibi hızlıca yürürdü. (Tirmizi, 1981; V/599-600) Sahabenin ifadesi ile Hz. Peygamber yüzce insanların en güzeli, ahlâkça en iyisi idi. (Buhari, 1981; IV/165)

3. 2. Davranış (Ahlaki) Yetkinliği

Hz. Peygamber özellikle kendisine tabi olan Müslümanlar tarafından büyük bir titizlikle örnek alınmıştır. Bu örnek olma durumu şekil olarak olabildiği gibi, davranış olarak da ortaya çıkmıştır. Bu davranışlar, Hz. Peygamberde en yetkin haliyle ortaya çıkmış olmasından dolayı, ona tabi olan insanların, bu yetkinliği yakalamaya çalışması, insanların yetkinliği yakalamaları açısından son derece önemlidir.

3. 3. 1. Hz. Peygamber^(as)in Oturuş Şekli:

Hz. Peygamberin çeşitli oturuş şekilleri vardır. Örneğin; yere oturup, dizlerini dikerek ve ellerini dizlerinin önünden bağlayarak oturduğu gibi; (Buhari, 1981; VII,138) bağdaş kurarak ta oturmuştur. Nitekim Hz. Peygamber, sabah namazını kıldıktan sonra, güneş doğuncaya kadar, bağdaş kurarak otururdu.(Ebu Davut,1981:V/178) Zaman zaman çömelerek oturan Hz. Peygamber, (Müslim, 1981, II/1616) mescitte sırt üstü yatıp, ayak ayaküstüne atarak dinlenmiştir.(Malik, 1981; I/172) Yüksek bir yerden ayaklarını aşağı sarkıtarak (Buhari, 1981; IV/196)veya bazen de diz çökerek oturduklarına dair rivayetler bulunmaktadır.(İbn Mace,1981; II/1086)

3. 3. 2. Hz. Peygamber^(as)in Yemek Yemeleri

Hz. Peygamber yer sofrasında yemek yedi. Ancak yer sofrasında yemek yerken herhangi bir eşyaya dayanmaz ve yaslanmazdı. (Buhari, 1981; VI/199,201) Abdullah b. Büsr'ün rivayetine göre, *O, Hz. Peygamber'e kuzu eti yemeği ikram etmiş, Rasulullah da yemeği diz çökerek yemiştir. Bu sırada oraya gelen bir bedevi, bu oturuşu yadırgayarak;*

"Bu oturuş da ne oturuşudur ?" deyince; Hz. Peygamber:

"Allah beni kerim bir kul kılmış; serkeş bir zorba kılmamıştır" buyurmuşlardır. (İbn Mace,1981; II/1086)

Hz. Peygamber yemekten önce ve sonra elleri yıkamayı tavsiye etmiştir. "Yemeğin bereketi yemekten önce ve sonraki yıkamalardadır" buyurmuşlardır. (Ebu Davud,1981;IV/136) Ayrıca yemeğin başında besmele ile başlamayı tavsiye etmiştir. Örnek olması açısından Ashabdan Ömer b. Ebi Seleme, Peygamber Efendimizin önünde yemek olduğu bir sırada huzuruna girdiğinde; "Ey oğulcağızım yaklaş, Besmele söyle, sağ elinle ye ve önünden ye!" (Müslim,1981; II/1599) Tavsiyesinde bulunduğunu haber vermektedir. Aynı şekilde suyu iki-üç nefeste içmeyi, içmeye başlarken besmele çekmeyi bitirince de hamdetmeyi öğütlemiştir.(Tirmizi,1981;IV/302)

İki kişinin yiyeceğinin üç kişiye, üç kişinin yiyeceğinin dört kişiye yeteceğini söyleyerek paylaşmaya teşvik etmiştir. (Buhari, 1981; VI/200)

Cemaate katılacak olan kimsenin sarımsak, soğan vb. kokusu rahatsızlık veren şeyleri yiyerek çevresini rahatsız etmesini hoş görmemiştir. (Buhari, 1981; VI/207)

3. 3. 3. Hz. Peygamber^(as)in Konuşma Şekli

Hz. Peygamber'in konuşmaları hızlı değildi. Sözlerini peş peşe getirmez her işitenin anlayacağı şekilde teker teker konuşurdu. (Buhari, 1981; IV/168) Ağır ağır konuşup sözlerinin arasına fasıla koyması nedeniyle eğer biri çıkıp kelimelerini saymak istese sayabilir, (Ebu Davud,1981; IV/64) ezberlemek istese ezberleyebilirdi. Ayrıca iyice anlaşılıp belenmesi için bazen sözlerini üç defa tekrar ederdi. (Tirmizî,1981; V/ 600-601)

İyice düşünüp taşınmadan söz söylemeyi onaylamamış (Buhârî,1981; VII/184)"Özür dilemek zorunda kalacağın bir sözü söyleme!" (İbn-i Mâce,1981; II/1396) buyurarak dikkatli olmaya teşvik etmiştir. Kendisi de gerekmedikçe konuşmaz, "Kişinin lüzumsuz konuşmayı (malayani) terketmesi İslam'ın güzelliğindedir" derdi. (Malik,1981;II/903) ve "Allah'a ve ahiret gününe inanan, ya hayır söylesin ya da sussun!" (Buhârî,1981;VII/184) diyerek lüzumsuz konuşmaktan sakındırırdı

3. 3. 4. Hz. Peygamber^(as)in Mütevazılığı

Hz. Peygamber, son derece mütevazı bir insan olarak yaşadı. O, peygamber olmasına karşın, yanında bulunduğu diğer insanlardan farklı bir hayatı olmadı. Bu da Onun mükemmelliği açısından önemli bir özelliktir. "Hıristiyanların Meryem b. İsa'ya övmekte ileri gittikleri gibi siz de beni övmekte ileri gitmeyin. Benim için Allah'ın kulu ve Rasulü'dür deyin" (Buhârî,1981;IV/142) tavsiyesinde bulunmuştur. Yine fakir olsun, zengin olsun veya köle olsun, efendi olsun herhangi bir ayrım yapmadan hasta ziyareti yapar, (İbn Mace,1981;I/463) İhtiyaç sahiplerinin yardımına koşmaya teşvik eder, (Müslim, 1981; III/2074) kendisini yemeğe davet eden kişinin davetine mutlaka

icabet eder, ne ikram edilirse onu hiç çekinmeden yedi. Şöyle söylerdi “Şayet bana bir ayak hediye edilse kabul ederim veya pişirilen bir ayağa davet edilsem icabet ederim” (Tirmizî, 1981;IV/623). Arkadaşlarının kendini gördükleri zaman ayağa kalkmalarından nefret ederdi. Bundan dolayı ashabı, Peygamber Efendimizi gördükleri zaman ayağa kalkmazlardı. (Ebû Davûd,1981;V/397-398)

Enes b. Malik’in şu sözleri Onun insan ilişkilerinde ne kadar mütevazı ve anlayış sahibi olduğunu ortaya koymasından son derece önemlidir. “Resûlullah’a (uzun bir müddet) hizmette bulunmuştum. (Bu hizmetim müd-detince) bana hiç “of!” (bile) dememişti. Yaptığım bir şey için de bana; “Niçin şöyle şöyle yaptın?” veya; “Şöyle şöyle yapsaydın ya!” dememişti..” (Darimî,1981;31) Ayrıca Hz. Aişe’nin şu sözü de bu açıdan önemlidir: “Hz. Peygamber iş ve sözlerinde çirkin işler yapmaz ve yaptırmazdı. Çarşı ve sokaklarda münakaşa etmez ve yüksek sesle konuşup, bağırıp çağırılmazdı. Kötülüğe karşı kötülükle mukabele etmez, kötülük edenleri affedip iyilik ederdi. (Tirmizi,1981;IV/ 369) Ayrıca Allah yolunda yaptığı cihadın dışında elleriyle hiçbir kimseye vurmadıkları gibi, hiçbir hizmetçi ve kadına da vurmazlardı ve Maruz kaldığı bir fenalığın intikamını asla almadılar.” (Müslim, 1981; II/1814)

Hz. Peygamber’in kullandığı ev eşyalarında da son derece mütevazı olduğunu görüyoruz. Hz. Aişe’den gelen bir rivayette, ‘Hz. Peygamberin üzerine yattığı döşeği yüzü tabaklanmış deriden olup, içi hurma lifiydi (Buhârî,1981;VII/181). Bu durumu fark eden bir kadın sahabe, döşeğe benzer bir yatak hazırladı ve Hz. Peygambere hediye etmek istedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, bu hediyeyi kabul etmedi ve eğer ben istersem Allah dağları bana altın ve gümüş yapar’ buyurmuştur.(İbn Sa’d, tarihsiz;I/465)

3. 3. 5. Hz. Peygamber^(as)’in Şakalaşması:

Hz. Peygamber zaman zaman etrafında bulunan insanlarla şakalaşır. Arkadaşlarına yaptığı şakalarda en çok dikkat ettiği özellik, o şakadan dolayı şaka yapılan insanın onur, haysiyet ve şerefine asla rencide olmamasına özen göstermesi ve yapılan şakadan dolayı o kişinin onurlanmasıdır. Hz. Peygamberin yaptığı şakalarda dikkat ettiği bir başka husus da, yapılan şakanın içinde asla yalan barındırmaması idi. (Tirmizi,1981;IV/357) Bu anlamda Tirmizi’nin rivayet ettiği Enes b. Malik’in “Rasuli Ekrem latife olarak bana ‘ey iki kulaklı derdi’ (Tirmizi,1981;IV/358,V/681) sözleri güzel bir örnektir.

Hz. Aişe’den rivayet edildiğine göre; “bir yaşlı kadın (Hz. Peygamberin halası) Rasuli Ekrem’e gelerek, ‘Ya Rasulallah, Allah’a dua et ki beni cennete koysun’ der. Allah’ın Rasulü ‘ey falanın annesi Cennete yaşlı giremez’ buyurur. Kadın manasını anlamadığı için ağlayarak geri döner, Bunun üzerine Peygamber Efendimiz “ona söyleyin ‘yani yaşlı olarak giremez’ buyurdular.” (Taberani, 1415;V/357)

3. 3. 6. Hz. Peygamber^(as)in Gülmesi

Hz. Peygamber'in gülüşü, tebessüm şeklinde idi. Gülmesi abartılı değildi, küçük dili görünecek şekilde hiç gülmemiştir. (Buhârî,1981;VI/42)

Ayrıca güler yüzlü olmayı teşvik etmiş, insanlara güler yüzlü davranmanın sadakaya eş değer olduğunu söylemiştir. (Tirmizi,1981;IV/357) Tavsiye etmekle kalmayıp söylediklerini öncelikle kendisi uygulamıştır. Nitekim sahabeden Abdullah b. el-Haris b. Hazm'ın "*Rasulullah'tan daha mütebessim kimse görmedim*" (Tirmizi,1981;V/ 601) sözleri de bunu göstermektedir.

3. 3. 7. Hz. Peygamber^(as)in Temizlik Anlayışı

Hz. Peygamber'in "*Temizlik imanın yarısıdır*", (Müslim, 1981; I/203) "*Allah temizdir, temizliği sever*" (Tirmizi,1981;V/111-112) "*Namazın anahtarı temizliktir*" (Tirmizi,1981;I/9) gibi hadisleri, onun, temizliğe verdiği önemi göstermeye yeter örneklerdir. Bunun yanında vücut temizliğine verdiği önemi göstermek üzere, saç bakımı konusunda arkadaşlarına sık sık tavsiyelerde bulunmuştur. Bu amaçla "*Kim saç bırakmışsa, onun bakımına dikkat etsin*" (Malik,1981;II/949) buyurmuş ancak saç bakımının amaç haline getirilerek, uzun bir süre meşgul olmayı uygun görmemiştir. (Nesai;1981;VIII/132)

3. 3. 8. Hz. Peygamber^(as)in Giyim Tarzı

Hz. Peygamber mümkün olan en güzel elbiseyi giyerdi. (Ebu Davud,1981;IV/317-318) En çok tercih ettiği renk beyazdı. Bundan dolayı "*Beyaz elbise giyiniz. Zira o, son derece temiz ve hoştur. Ölülerinizi de, beyaz bez ile kefenleyiniz*" (Ebu Davud,1981;IV,334) buyurarak beyaz giyinmeyi teşvik etmiştir. Bununla birlikte Hz. Peygamber'in Yeşil, (Ebu Davud 1981;IV/334) siyah (Ebu Davud,1981;IV/315) kırmızı (Ebu Davud,1981;IV/337-338) ve renkli (İbn Sad, tarihsiz; I/451-452) elbiseler de giydiği rivayet edilmiştir. Nitekim Mina'da sırtında kırmızı bir bürde ile halka hitap etmiştir. (Ebu Davud,1981;IV338)

Rasûlullahın en hoşuna giden elbise gömlek idi. (Tirmizi,1981;IV/237-238) Pamuktan mamul gömleğinin boyu kısa ve beline kadar uzanırdı. Yenleri ise kısıyda ve bileklerine kadar gelirdi. (Ebu Davud,1981;IV/312-313) Temizlenmesinde, taranışında, ayakkabısını giymede vb. bütün işlerinde elinden geldiği kadar sağdan başlamayı sevdiği gibi (Ebu Davud,1981;IV/378) gömleğini giyeceği zaman da giyinmeye sağ tarafından başlardı." (Tirmizi, 1981;IV/238-239) Vücudunun üstünden altına kadar her tarafını örten ve rida adı verilen bir örtü kıyafeti vardı. Heyetleri karşılarken de bu Hadramevt yapımı çizgili ridasını giyerdi. (İbn Sad, tarihsiz; I/458) Zaman zaman göbeğinden itibaren vücudunun alt tarafını örten ve ayaklarına kadar

inen izar giyerdi. (İbn Sad, tarihsiz; I/459) İzarın topuktan daha aşağı inmemesine özen gösterir ve bu konuda ashabını da uyarırdı. (Muvatta,1981;II/914) Çünkü o, yerde sürünen izarı, kibir ve büyüklenme alameti olarak görmüş ve müminleri bundan sakındırmıştır. Bu nedenle; "Mü'minin izarı bacağın yarısına kadar uzanmalıdır. Burası ile topuklar arasında olmasının da bir günahı yok. Ama topuktan aşağı inen kısım ateştedir. Kim de, gururla izarını (yerde) sürürse Kıyamet günü Allah ona (rahmet) nazarı ile bakmaz." (Muvatta,1981;II/914-915) Buyurmuştur. Hz. Peygamber yünlü (Müslim, 1981; II/1883) ve pamuklu kıyafetler giymiş (Ebu Davud,1981;IV/331) ancak ipek olanları asla tercih etmemiş, hatta erkeklere ipek giymenin yasak olduğunu ilan etmiştir. (Buhârî,1981;VII/ 36,44,45,48) Kendi giyimine özen gösterdiği gibi sahabenin giyimine de kayıtsız kalmamış, hoşnutluğunu belirtmekten veya ikaz etmekten kaçınmamıştır. Nitekim Yemen'de üretilmiş çubuklu kumaştan giyinmelerinden hoşnut olmuş (Müslim, 1981; II/1648) yeni kıyafetleri varken eskileri giyen sahabiye "nesi var da yenileri giymiyor?" diyerek ikaz etmiş ve yeni kıyafetlerini giymeye teşvik etmiştir. (Muvatta,1981;II/910-911)

Ayakkabı giymeyi teşvik etmiş, (Müslim, 1981; II/1660) tek ayakkabı giymeyi hoş görmemiştir. Bir hadisinde "Sizden bir kimse ayakkabı veya mestin sadece bir tekini giymiş olarak yürümesin, ikisini birden çıkarın veya ikisini birden giyerek yürüsun." (Tirmizi,1981;IV/242-243) diyerek estetik açıdan simetri ve uyumun önemini ortaya koymuş olması yanında, aynı zamanda tek ayakkabı giymenin normal bir insan davranışı olmadığını vurgulamıştır. Kendisi de *sebtîyye* adı verilen tüysüz (işlenmiş) sığır derisinden ayakkabı giymiştir. (Nesai,1981;I/80-81) Giydiği ayakkabısının parmak arasına geçen bir atkısı vardı." (Buhârî,1981;VII/49)

Bütün işlerinde sağdan başlamayı sevdiği gibi, (Müslim, 1981; I/226) Saç-sakal taramaya, abdest almaya ve ayakkabı giymeye de sağdan başlar, çıkarırken soldan çıkarır, bunu ashabına da tavsiye ederdi. (Buhârî,1981;VII/49)

İsraf ve kibir olmadığı sürece giyinmeyi teşvik etmiştir. (Buhârî,1981;VII/33) "Allah bir kuluna nimet verince o nimetin eserini kulu üzerinde görmekten hoşlanır" (Hanbel,1981;IV/438) diyerek bir yönüyle "De ki, Allah'ın kulları için çıkardığı zineti, temiz ve hoş rızıkları kim haram etmiş?" Ayetini tefsir etmiştir.

3. 3. 10. Hz. Peygamber^(as) in Kanaatkârlığı

Hz. Peygamber son derece kanaatkâr bir hayat yaşadı. Bu konuda Hz. Aişe'nin "Bazı aylar olurdu, hiç ateş yakmazdık, yiyip içtiğimiz sadece hurma ve su olurdu. Ancak, bize bir parçacık et getirilirse o hariç" sözü, onun kanaatini ortaya koymasından önemlidir. (Buhari,1981;VII/181)

“Resulullah ölünceye kadar Muhammed ailesi buğday ekmeğini üst üste üç gün doyuncaya kadar yememiştir” (Müslim,1981;III/2281) veya “Muhammed (as) bir günde iki sefer yedi ise, biri mutlaka hurma idi” (Müslim,1981;III/2282) rivayetleri de bu konuda verilebilecek anlamlı örneklerdir.

İbn Abbas'ın “Resulullah (sav) ve ailesi üst üste pek çok geceleri aç geçirirler ve akşam yemeği bulamazlardı. Ekmekleri çoğunlukla arpa ekmeği idi.” (Tirmizi,1981;IV/580) sözleri, Hz. Ömer'in (ra): “Gerçekten ben Resulullah (sav)'ın bütün gün açlıktan kıvrandığı halde, karnını doyurmaya adı hurma hile bulamadığını gördüm.” (Müslim,1981;III/2285) Sözü de, Hz. Peygamberin kanaati hakkında yeterince aydınlatıcıdır.

3. 3. 11. Hz. Peygamber^(as) in Sorumluluk Verdiği Kişiye Tam Güvenmesi

Hz. Peygamber, ashabına güvenme ve sorumluluk verme konusunda da örnek davranışlar sergilemiştir. Örneğin; Mu'az b. Cebel'i Yemen' e gönderirken kendisine bir dava gelmesi halinde nasıl davranacağını sormuş, Muaz da önce kitap ve Sünnete göre hüküm vereceğini, Kitap ve sünnette hüküm bulamazsa kendi görüşü ile hükmedeceğini söylemiştir. Bu cevabı veren Muaz'ı takdir ederek ona duyduğu güveni “*Rasulünün elçisini, Rasulü razı olacak şekilde muvaffak kılan Allah' a hamdolsun*” sözleri ile ifade etmiştir. (Hanbel, 1981;V/230,236,242)

Aynı güveni, azatlı bir köle olan Zeyd b. Harise'yi Mu'te savaşında ordu komutanı olarak tayin etmesinde de görebiliriz. (İbn Sad, tarihsiz; II/128)

3. 3. 12. Hak ve Adaletle Bağlılığı Açısından Yetkinliği

Son günlerinde ashabı ile gerçekleşen helalleşmesi hak ve hukuka riayet bakımından son derece anlamlıdır. Nitekim yeğeni Fadl b. Abbas'ın rivayetine göre sahabenin huzuruna çıkarak: *İnsanlar! Belki aranızda benden hak iddiasında bulunan kişiler çıkabilir. Kimin sırtına vurduysam, işte sırtım, gelsin vursun! Kime hakaret etmiş ya da onurunu incitmişsem, işte şerefim, gelsin intikamını alsın. Kimin malını almışsam, işte malım, alsın ve benden bir itiraz gelecek diye asla çekinmesin, zira bu benim sünnetime sığmaz. ... Böylece Rabbimin huzuruna yüzüm ak olarak çıkabileceğim*” diyerek hassasiyetini sergilemiştir. O zaman cemaatten biri ayağa kalkıp, kendisine üç dirhem borcu olduğunu söylemiş ve bu para derhal kendisine ödenmiştir. (Taberi,1407;II/128)

3. 3. 13. Affedici Olması ve Merhameti Açısından Yetkinliği

Hz. Peygamber Mekke'de zorluklarla karşı karşıya kalınca, yeni bir çıkış yolu bulmak için Taif'e giderek İslam dinini anlatmak istedi. Ancak Taif halkı Onu dinleme yerine, çocuklarına taşlattı ve Hz. Peygamberi Taif'ten kovdular. Taif dışında

bir ağacın altında dinlendiği sırada Cebrail gelerek Peygamberin istemesi halinde Taif halkını helak edeceğini bildirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, kendisine hakaret ve alay ile karşılayan, taşlayıp yaralayan ve zor durumda bırakan Taif halkının helak olmasına gönlü razı olmayıp: *"Hayır, Allah'ın onların sulblerinden sırf Allah'a ibâdet edecek, ona hiç bir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkarmasını arzu ederim!"* (Buhari,1981;IV/83) Cevabını vermiştir.

Hz. Peygamber^(as) sahabelerin kendisine müracaat ederek; *"Ya Rasulallah! Sakiflilerin okları bizleri yaralayıp parçaladı. Aleyhlerine Allah'a bir beddua bulursanız!"* demeleri üzerine, Hz. Peygamber^(as): *"Allahım, Sakiflilere hidayet ver!"* (Tirmizi,1981;V/729) Şeklinde dua etmesi bu yetkinlik için güzel bir örnektir.

Yine Hz. Peygamber^(as) Devs kabilesi isyankâr davranarak iman etmekten çekinmeleri üzerine yanındaki arkadaşlarının, *"Sen de onlara beddua et"* demeleri üzerine, Hz. Peygamber^(as) kibleye döndü ve avuçlarını dua etmek için açtı. Bunun üzerine oradakiler; *"Dews kabilesi helak oldu!"* dediler. Hz. Peygamber^(as) ise: *"Allah'ım! Devs'e hidayet ver! Onları getir"* diye dua etti. (Buhari,1982;III/235)

Yine kendisine *"Ya Rasulallah! Müşriklere beddua et"*, denildiği zaman Hz. Peygamber^(as) şu cevabı vermiştir: *"Ben lanet edici olarak gönderilmedim. Ancak rahmet için gönderildim"* (Müslim,1981;V/2007)

3. 3. 14. Vizyon Sahibi Olması Açısından Yetkinliği

Hendek savaşında Medine'yi savunmak üzere şehrin çevresine hendek kazılmasına karar verilmişti. Kazı sırasında sert bir kayaya rastlanınca sahabe durumu Rasulullah'a aktarmış ve Hz. Peygamber "bismillah" diyerek üç vuruşta taşı parçalamıştı. Her vuruşta taştan bir şimşek çakmıştı. Sahabe durumu hayretle izleyerek hikmetini sormuşlardı. Bunun üzerine Hz. Peygamber şu cevabı verdi:

"Kayaya ilk vurduğumda çıkan şimşek, bana Hîre'nin köşklerini ve Kistrâ'nın Medâin'ini aydınlattı. Cebrail de, ümmetimin oralara hâkim olacaklarını bildirdi. İkinci vuruşumda çıkan şimşek, Rum diyarının kızıl köşklerini, saraylarını aydınlattı. Cebrail de bana, ümmetimin oralara hakim olacaklarını bildirdi! Kayaya üçüncü vuruşumda çıkan şimşek, bana San'a'nın köşklerini, saraylarını aydınlattı ve Cebrail de bana, ümmetimin oralara hâkim olacaklarını bildirdi." (İbn Sad, Tarihsiz; IV/83-84) Hz. Peygamberin bu yorumu, insanın en kötü durumda olduğu zamanda bile, hedefine doğru ilerleyecek bir vizyona sahip olması gerektiğine iyi bir örnektir.

3. 3. 15. Risk Alma ve Kararlı Davranışı Açısından Yetkinliği

Hicretin üçüncü yılında Mekke müşriklerinin Bedir'in intikamını almak üzere 3000 kişilik ordu ile Medine'ye doğru yürüdükleri haberi Hz. Peygamber'e ulaşmıştı. O, gördüğü bir rüyanın da işaretiyle şehirde kalıp savunma savaşı yapmayı düşünmüştü. Durumu ashabı ile istişare ettiği zaman, kendi kanaatini paylaşmış olmasına rağmen, Bedir'e katılmamış genç sahabilerin şehir dışında nizami bir savaş arzuları ile karşılaştı. Bu düşünceye sıcak bakmamış olsa da, savaş için hazırlıkları başlatmış kendisi de hazırlanmıştı. Savaş taraftarı olan sahabilerin ilk heyecanlarının yatışması ile Peygamber'e rağmen bir tercihte bulduklarını fark etmeleri ve bu hatadan dönmek istemeleri üzerine Hz. Peygamber : *"Zırhını giydikten sonra, savaşmadan onu çıkarmak bir peygambere yakışmaz"* diyerek kararlılık göstermiş ve risk almıştır. (Darimi,1981;525-523)

4. SONUÇ

Yetkinlik kavramı, genel felsefe içinde olduğu kadar İslam felsefesinde ve diğer İslam ilimleri açısından da önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle insanlığın branşlaşma konusunda süratle yol aldığı günümüzde yetkinlik kavramı, yeni anlamlar kazanarak daha da önemli hale gelmiştir.

Bir varlığın ide'sine, uygunluğu olarak tanımlanabilecek yetkinlik, estetik açıdan ele alındığında bir varlığın tüm olumlu özellikleri kendinde toplaması olarak değerlendirilebilir.

İslam filozoflarının yetkinlik konusuna özel önem atfettikleri, tespit ve görüşleri ile ufuk açıcı bir rol üstlendikleri görülmektedir.

İslam filozoflarından Farabi gerçek yetkinliği, faal akılla ilişki kurabilme kabiliyeti, yani en yüksek manevi yetkinlik olan "vahiy almak" şeklinde tanımlamaktadır. Bunun tabii neticesi olarak Farabi, ideal devletin başında bulunacak olan "ilk başkan" ın faal akılla iletişim sağlayabilecek yetkinlikte olmasını şart koşmaktadır.

Bir başka İslam filozofu Nasiruddin Tusi de yetkinliği, bir şeyin kendisine ait özelliklerin ondan tam olarak tezahür etmesi şeklinde tanımlar ve insanın kendinden tam olarak çıkması gereken ana özelliğin "düşünme" olduğunu ileri sürer. O'na göre, düşünme özelliği, her insanda farklıdır ve yetkinliğin derecesi en çok düşünce gücüne sahip olmakla ölçülür. Erdemli devlet başkanında en üst düzeyde olması gereken düşünce gücü; *'hikmet', 'akletme', 'iyi ikna ve hayal ettirme' ve 'savaşma gücü'* olmak üzere dört ana gurupta toplanır.

Varlıkları yetkinlik derecesi açısından ele alan bir diğer İslam filozofu da İbn Sina'dır. Ona göre, en yetkin varlık yoktan var etme gücüne sahip varlıktır. Doğal olarak yaratılan varlıklar da yetkinlik olarak yaratandan alt derecelerde olacaktır. Başka bir ifade ile tam yetkin varlık, diğer varlıkları var eden varlıktır. İbn Sina'ya

göre diğer tüm varlıklar yetkinliğini O'ndan alır. Varlıklardaki yetkinliği; "ilk varlık, ruhani varlıklar, göksel cisimler, insan, hayvan ve bitki" şeklinde sıralayan İbn Sina, bu sıralama ile, maddi âlemde bulunan varlıkların en yetkininin insan olduğu görüşünü ortaya koymaktadır. O'na göre, insan cinsi içinde de en üstün yetkinlikte bulunanlar peygamberlik mertebesine istidatlı kimselerdir ki, onlar kendi nefsinde, Tanrı'nın kelamını işitmesi, meleklerini görebilmesi, vahiy alması ile ön plana çıkarlar. Bu nedenle Peygamber (nebi), maddi yetkinliğin en üst dereceye ulaştığı insandır ve bu yetkinliği sayesinde kendinden alt derecedeki varlıkların reisidir. Ayrıca İbn Sina'ya göre; peygamberlerin kendi aralarındaki yetkinliği açısından Hz. Peygamberin diğer peygamberlere üstünlüğünü tartışmaya gerek yoktur.

Peygamberlerde bulunan yetkinlik fiziksel ve ameli/ahlaki olmak üzere iki ana başlıkta değerlendirilebilir. Peygamberlerin hem fiziki güzellik hem de ahlak ve davranış açısından diğer insanlardan üstün olması zorunludur. Zira peygamberler, diğer insanlara ilahi vahyi tebliğ etmekle, inanç ve ibadetler konusunda onlara rehberlik yapmakla mükelleftirler. Peygamberlerin hem fiziki yetkinlik hem de ahlaki yetkinlik açısından en üst düzeyde olması peygamberliğin gereklerindedir. Aksi halde, toplumda etkinliği kaybolacak, aleyhinde geliştirilecek karşı propagandanın etkisindeki insanlara karşı görevini yapamaz duruma düşecektir.

Bu bağlamda Hz. Peygamberin ele alınması gereken yetkinliklerini; lider olarak yetkinliği, insanları motive etme açısından yetkinliği, inisiyatif alma açısından yetkinliği, muhatabını etkileme açısından yetkinliği, verdiği kararların arkasında durma açısından yetkinliği, sosyal olma açısından yetkinliği, vizyon sahibi olma açısından yetkinliği, güvenilir olma açısından yetkinliği, özgüven açısından yetkinliği, kendini kontrol etme açısından yetkinliği, sözlerinin açık ve anlaşılır olması açısından yetkinliği, ideal ve hayal gücü açısından yetkinliği, kişisel aktiviteleri açısından yetkinliği, görev verdiği insanlara güven duyma açısından yetkinliği, zaman kullanımı açısından yetkinliği, empati kurabilme açısından yetkinliği, muhatabını dinleme açısından yetkinliği, problem çözme açısından yetkinliği, yanında bulunan insanların gelişimi açısından yetkinliği, risk alma açısından yetkinliği, aldığı görevi hakkıyla yerine getirme açısından yetkinliği gibi günümüz yetkinlik araştırmaları için önemli görülen özellikler açısından incelemek mümkündür.

Sonuç olarak; inanan insanlarda olması gereken estetik yetkinliğin örneği, bizzat Hz. Peygamber'in yaşamında tüm yönleriyle bulunmaktadır. Bu tespit, Hz. Peygamber'in hem fiziki hem de davranış yetkinliği açısından örnek alınması gereken bir model olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed B. Hanbel. (1992). *Müsned I-VI*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ahmed B. Hanbel. (1983). *Fedâilü's-Sahâbe I-II*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- AYDINLI, Yaşar. (2008). *Farabi*. İstanbul: İsam Yayınları.
- Beyhakî, Ebûbekr Ahmed B. El-Huseyn. (1410). *Şu'abü'l-Îmân I-VIII*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Buhârî, Ebu Abdillâh Muhammed B. İsmail. (1981). *Sahih, I-VIII*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Darimî, Ebu Muhammed Abdirrahman. (1981). *Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ebû Davûd, Süleyman B. El-Eş'as. (1981). *Sünen, I-V*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ebû Ya'lâ, Ahmed B. Ali. (1984). *Müsnedü Ebî Ya'lâ I-XIII*, Dimeşk: 1984.
- Farabi. (2001). *Medinetü'l-Fazıla*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Heysemî, Ali B. Ebûbekr. (1407). *Mecmau'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid I-X*. Beyrut: Dâru'r-Reyyân Li't-Türâs.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim El-Bustî. (1993). *Sahîhu İbn Hibbân, I-XVIII*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed B. Yezid. (1981). *Sünen, I-II*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed. (Tarihsiz). *Et-Tabakâtu'l-Kübrâ I-VIII*. Beyrut: Dâru's-Sâdir.
- İbn Sina. (2005). *Kitabu's-Şifa Metafizik*. (Terc: Ekrem Demirli, Ömer Türker). İstanbul: Lîtera Yayınları.
- İbn Sina. (2004). *Risaleler (Peygamberliklerin ispatı)*. (Terc. A. Açıkgenç, M. H. Kırbaçoğlu). Ankara: Kitabiyat Yayınları.
- KAYA, Mahmut (1995), TDV İslam Ansiklopedisi Farabi Md. İstanbul, TDV Yayınları
- Mâlik B.Enes. (1981). *Muvatta I-II*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Müslim, Ebu'l-Huseyn El-Kuşeyrî. (1981). *Sahih, I-III*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed B. Şuayb. (1981). *Sünen I-VIII*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Taberânî, Süleyman B. Ahmed. (1983). *El-Mu'cemu'l-Kebîr I-XX*. (2. Baskı). Musul; Mektebetü'l-Ulûm Ve'l-Hikem.
- Taberânî, Süleyman B. Ahmed. (1415). *El-Mu'cemü'l-Evsat I-X*. Kahire: Dâru'l-Harameyn.

- Taberânî, Süleyman B. Ahmed. (1985) *El-Mu'cemü's-Sağîr I-II*. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî.
- Taberi, Ebû Ca'fer. (1407). *Târîhu'l- Ümem Ve'l-Mülûk I-V*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Tirmizi, Ebû İsa Muhammed B. İsa (1981), *Sünen I-V*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- TUNALI, İ. (1996). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitap Evi.
- TUSİ, N. (2007). *Ahlak-ı Nasiri*. (Çeviri; A. Gafarov, Z. Şükürov). İstanbul: Litera Yayınları
- YARDIM, A. (1998). *Peygamberimizin Şemali*. İstanbul: Erkam Yayınları